

Klassieke Olympiaden 2019-2020

Opgaven Latijn

ronde 2

Vooraf aan de leerlingen

- Hieronder tref je een deel van het gelezen pensum aan.
- Er zijn in totaal 20 vragen.
- Bij elke vraag staat aangegeven hoeveel punten deze waard is.
- De tijd waarin de toets afgenomen wordt, bedraagt maximaal 90 minuten. Leerlingen met dyslexie krijgen 15 minuten extra.
- Het gebruik van een woordenboek Latijn-Nederlands is toegestaan, zoals bij het Centraal Eindexamen.
- Het gebruik van een woordenboek Nederlands is niet toegestaan.
- Na de pauze volgt de creatieve opdracht.

Exitus fortunatus vobis sit!

Tekst 1

21 Hic tunc Umbricius: 'quando artibus' inquit 'honestis
nullus in urbe locus, nulla emolumenta laborum,
res hodie minor est here quam fuit, atque †eadem† cras
deteret exiguis aliquid, proponimus illuc ire,
25 fatigatas ubi Daedalus exuit alas.
Dum nova canities, dum prima et recta senectus,
dum superest Lachesi, quod torqueat, et pedibus me
porto meis, nullo dextram subeunte bacillo,
cedamus patria. Vivant Artorius istic
30 et Catulus; maneant qui nigrum in candida vertunt,
quis facile est aedem conducere, flumina, portus,
siccandam eluviam, portandum ad busta cadaver,
et praebere caput domina venale sub hasta.

Tekst 2

58 Quae nunc divitibus gens acceptissima nostris
et quos praecipue fugiam, properabo fateri,
60 nec pudor obstabit. Non possum ferre, Quirites,
Graecam Urbem; quamvis quota portio faecis Achaei?
Iam pridem Syrus in Tiberim defluxit Orontes,
et linguam et mores et cum tibicine chordas
obliquas nec non gentilia tympana secum
65 vexit et ad Circum iussas prostare puellas.
Ite, quibus grata est picta lupa barbara mitra!
rusticus ille tuus sumit trechedipna, Quirine,
et ceromatico fert niceteria collo.

Hic alta Sicyone, ast hic Amydone relictā
70 hic Andro, ille Samo, hic Trallibus aut Alabandis
Esquillas dictumque petunt a vimine collem,
viscera magnarum domuum dominique futuri.
Ingenium velox, audacia perditā, sermo
promptus et Isaeo torrentior: ede quid illum
75 esse putes. Quemvis hominem secum attulit ad nos:
grammaticus rhetor geometres pictor aliptes
augur schoenobates medicus magus: omnia novit
Graeculus esuriens; in caelum iusseris ibit.

Juvenalis, *Satiren* 3 21-33 en 58-78

Tekst 3

Anglicismen an sich steeds meer bon ton

Engelstalig vocabulaire bedreigt contemporaine leitkultur

29 augustus 2013 door Diederik Smit

Het aantal Engelse leenwoorden in onze taal is het afgelopen jaar met tien procent gestegen. Taalkundigen maken zich zorgen.

Jan Dijkstra, neerlandicus aan de Vrije Universiteit, vindt de toename onwenselijk: "Woorden van Nederlandse origine vormen niet alleen de crème de la crème van ons vocabulaire maar ook het pièce de résistance van onze contemporaine couleur locale. Door de saillante entree van Engelse leenwoorden is het cachet van onze flux de bouche op zijn retour: het prestige van het Nederlands pur sang is passé."

Ook taalkundige Wim Bakker is bezorgd: "Het is zum kotzen. Angelsaksische spelerei an sich is sowieso salonfähig geworden en een hetze tegen die kitsch lijkt überhaupt niet eens in frage. Einzelgängers die er anders over denken, worden rücksichtslos kaltgestellt."

Bron: De Speld (ingekort)

Tekst 1

Vraag 1

regel 21-22

Noteer de naam en de tekstelementen van twee stilistische middelen die je in deze regels aantreft. (2 punten)

Vraag 2

regel 24 **illuc**

- a. Noteer de naam van de plaats waarnaar verwezen wordt met **illuc**. (1 punt)

De plaats die bij *vraag a* bedoeld wordt, ligt ten zuiden van Rome, vlakbij het huidige Napels.

- b. Leg uit dat het, gezien het vervolg van Umbricius' betoog (zie *tekst 2*), vreemd is dat hij juist naar deze streek verhuist. (2 punten)

Vraag 3

regel 23-24

Welke bewering is juist? (2 punten)

- A. Gisteren was het geld minder waard dan vandaag.
- B. Vandaag is het geld evenveel waard als gisteren.
- C. Vandaag is het geld minder waard dan morgen.
- D. Morgen is het geld minder waard dan vandaag.

Vraag 4

regel 24-25 **illuc fatigatas ubi Daedalus exuit alas**

Zowel Umbricius als Daedalus vlucht. Leg voor beide mannen uit uit welke gevaarlijke omstandigheden zij vluchten. (2 punten)

Vraag 5

regel 25 **Daedalus**

Zet de afbeeldingen op de volgende bladzijde in chronologische volgorde. (2 punten)

I.

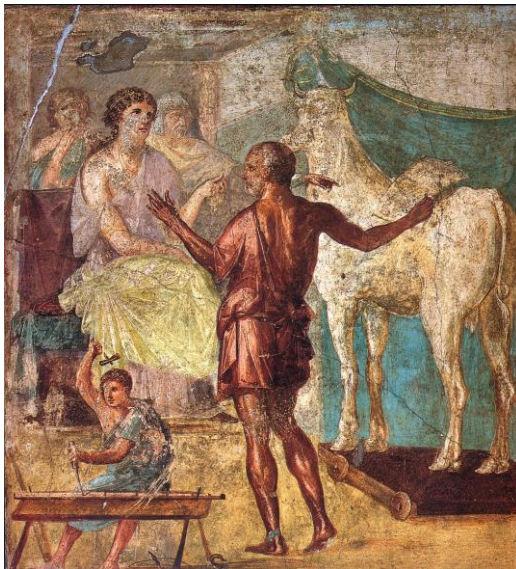
Bron: Wikipedia

II.

Bron: Wikipedia

III.

Bron: Wikipedia

IV.

Bron: Encyclopedia Britannica

Vraag 6

regel 26 **dum prima et recta senectus**

Omschrijf in eigen woorden de drie andere manieren waarop Umbricius deze gedachte onder woorden brengt. Baseer je antwoord op regel 26 t/m 29 (**Dum t/m patria**). (6 punten)

Vraag 7

regel 29-33

M. d'Hane-Scheltema vertaalt deze regels als volgt:

“... lang leve ieder
die wèl in Rome aardt, zoals de man
die zwart tot wit verdraaien kan; of lieden
die weinig scrupuleus hun geld verdienen
in 't bouwbedrijf: een tempel of een dam,
ja, hele havens doen ze even snel
als modder scheppen of transport van lijken;”

- Citeer het Latijnse tekstelement dat vertaald wordt met 'in Rome'. (1 punt)
- M. d'Hane-Scheltema laat de namen Artorius en Catulus niet letterlijk terugkomen in haar vertaling. Noteer het Nederlandse tekstelement waarmee zij deze woorden vertaalt én geef een mogelijke verklaring voor deze keuze. (2 punten)
- Citeer het Latijnse tekstelement dat vertaald wordt met 'weinig scrupuleus'. (1 punt)
- Noteer het Latijnse woord waarop de vertaling 'een dam' is gebaseerd. (1 punt)
- Noteer het Latijnse tekstelement waarop de vertaling 'modder scheppen' is gebaseerd. (1 punt)

Vraag 8

Welke twee van de onderstaande gebruikswijzen van de coniunctivus zijn te vinden in de regels 27-33? Noteer de betreffende Latijnse werkwoordsvorm. (2 punten)

- aansporing
- afhankelijke vraag
- doelaangevend in betrekkelijke bijzin
- bijzin van doel
- mogelijkheid
- wens

Vraag 9

regel 29-33 **cedamus t/m hasta**

De woorden *kapiteel*, *patriot* en *vivisectie* gaan terug op Latijnse woorden in de aangegeven regels. Citeer de desbetreffende drie Latijnse woorden en maak duidelijk wat de betekenisrelatie tussen het Nederlandse en het Latijnse woord is. (6 punten)

Tekst 2

Vraag 10

regel 60 **Quirites**

Dit is een archaisch woord. Leg uit dat het gebruik van archaische woorden goed past bij de functie van het personage Umbricius in deze satire. (2 punten)

Vraag 11

regel 62 **Syrus in Tiberim defluxit Orontes**

Dit is natuurlijk niet letterlijk het geval. Leg uit wat Umbricius hiermee bedoelt. (2 punten)

Vraag 12

regel 62-65 **iam pridem t/m puellas**

Vertaal deze regels in goed Nederlands. (8 punten)

Vraag 13

regel 62-66

Met welk stilistisch middel benadrukt Juvenalis de inhoud van deze regels? Ga in je antwoord ook in op deze inhoud en laat hyperbaton buiten beschouwing. (2 punten)

Vraag 14

regel 67 **rusticus**

Dit woord wordt door Romeinse schrijvers soms positief en soms negatief gebruikt. Geef een argument waarom het hier positief bedoeld kan zijn. (2 punten)

Vraag 15

regel 66

- a. Schrijf dit vers over en scandeer het. (2 punten)
- b. Leg op basis van het metrum uit dat dit vers een chiasme bevat. Citeer de woorden die het chiasme vormen. (2 punten)

Vraag 16

regel 67-68

Lees tekst 3 uit de satirische blog *De Speld*.

Leg uit dat Juvenalis in de regels 67-68 iets soortgelijks doet als *De Speld*. Citeer daarbij de relevante woorden uit de Latijnse tekst. (4 punten)

Vraag 17

regel 77-78 **novit Graeculus esuriens**

Zet deze woorden om in het meervoud. (3 punten)

Vraag 18

Regel 75-77 **quemvis t/m ibit**

Het soort maatschappelijke kritiek dat Umbricius hier over de Grieken uitspreekt, zien wij in onze moderne maatschappij ook regelmatig terug. Geef daarvan een voorbeeld. (2 punten)

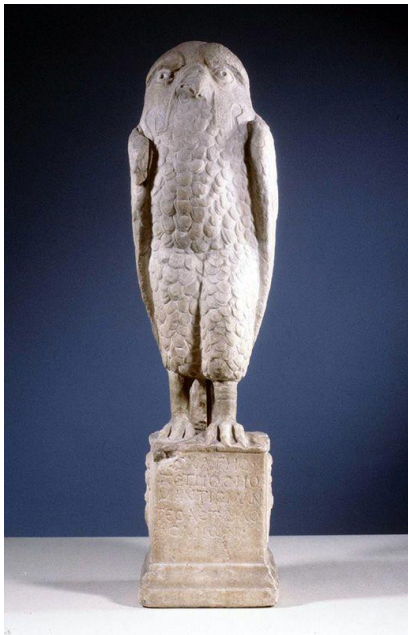
Vraag 19

De volgende regels komen uit een ander deel van de tekst die je hebt gelezen. In het handschrift zijn drie woorden helaas niet meer leesbaar. Welke woorden zijn volgens jou de juiste? Noteer deze. (6 punten)

**Nil mihi respondes? Aut dic aut xxx calcem.
Ede ubi yyy, in zzz te quaero proseucha.**

xxx	yyy	zzz
accipa	consistas	qua
accipe	consistes	quam
accipio	consistis	quem
accipit	consisto	quo

Vraag 20

Het Rijksmuseum van Oudheden beschikt over een marmeren beeld van een uil, die op een basis staat waarop een Griekse inscriptie te lezen is. Dit reclamebord is gevonden in Rome en stamt uit de eerste eeuw na Christus.

Een vertaling van de inscriptie luidt als volgt:

‘Archates Petrios, de waarzegger, voorspelt de toekomst voor vier as.’

(N.B.: Een ‘as’ is een Romeinse munteenheid.)

Geef twee argumenten voor de stelling dat dit object archeologisch bewijs is voor het pleidooi van Umbricius. (4 punten)

Bron: Rijksmuseum van Oudheden Leiden

Einde